

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี
5. บริบททั่วไปของอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์
6. บริบททั่วไปของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในเขตอำเภอเมืองชัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของคำว่าความคิดเห็นนั้น มี ผู้ศึกษาหลายท่านกล่าวไว้ ดังนี้
ชาญณรงค์ คำเพชร (2549 : 7) ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่กับความรู้สึกในใจของแต่ละบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จะใช้ในการพิจารณาคัดสินใจเพื่อที่จะมีการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2542 (2546 : 231) ได้ให้ความหมายว่าความคิดเห็น คือ การตัดสินใจความเชื่อความรู้สึกประทับใจที่ไม่ได้มาจากการพิสูจน์หรือการชั่งน้ำหนักว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

สุพัตรา สุภาพ (2540 : 61) กล่าวว่าความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือการเขียน ซึ่งการแสดงออกแต่ละครั้งจะอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา

และประเมินค่าก่อนที่จะมีการตัดสินใจซึ่งการแสดงออกอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

สวานา พรพัตเนกุล (2522 : 10 – 11) ได้ให้ความหมายความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกที่เกิดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความรู้สึกที่ขึ้นอยู่กับจิตใจของเฉพาะรายบุคคลซึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้ซึ่งจะมีปัจจัยที่ทำให้บุคคลแต่ละบุคคลมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้จากประสบการณ์ในการทำงานสภาพแวดล้อมและจากการมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ อาจจะยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้

กูด (Good. 1973 : 113) กล่าวว่าความคิดเห็นหรือทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อความคิด การลงความเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่อาจจะบอกได้ว่าเป็นความคิดที่ถูกต้องหรือไม่

โคลสนิค (Kolesnik. 1970 : 296) ได้ให้ความหมายความคิดเห็นเป็นการแปลความหมายการลงความเห็นที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลจะคิดว่าถูกหรืออาจจะไม่เห็นด้วยก็ได้

นันแนลลี (Nunnally. 1959 : 378) ได้ให้ความหมายความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาชนทั่วไป ขนบธรรมเนียมประเพณีและการแสดงออกทางความคิดที่เกี่ยวกับตัวเองและความคิดเห็นนั้นยังใช้ในเรื่องการลงความเห็นและความรู้สึกและความชอบพอ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ ซึ่งมาจากประสบการณ์ สภาพแวดล้อมที่ได้พบ ได้เจอมา ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจเป็นที่ยอมรับ หรืออาจไม่เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นก็ได้

1. การเกิดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลดังนี้
ชานานูช วิชิตะกุล (2546 : 10) กล่าวว่า

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูน ของการตอบสนองแนวความคิดต่าง ๆ เช่นความคิดเห็นจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอน เป็นต้น
2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของคนจะสะสมขึ้นเรื่อยๆ รูปแบบเป็นของตัวเอง ดังนั้นความคิดเห็นบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคลแล้วแต่จะพัฒนาการและความเจริญเติบโตของแต่ละคน ๆ

3. การเลียนแบบการถ่ายทอดความคิดเห็นของคนบางคน ซึ่งอาจจะได้มาจาก การเลียนแบบความคิดเห็นของคนอื่นที่ตนชื่นชอบ พอใจ ประทับใจ เช่น พ่อแม่ ครู พี่น้อง และคนอื่น ๆ

4. อิทธิพลของกลุ่มสังคมคนย่อมมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยตามสภาพแวดล้อม เช่น ความคิดเห็นต่อศาสนา สถาบันต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเกิดความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การเลียนแบบ และจากอิทธิพลของกลุ่มสังคม

2. องค์ประกอบของความคิดเห็น

จากการศึกษาเรื่องความคิดเห็น ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดเห็นดังนี้

เทรนดิส (Triandis. 1971 : 2 - 3) ได้อธิบายว่าองค์ประกอบของความคิดเห็น มีด้วยกัน 3 ส่วน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าอาจเป็นบุคคลกลุ่มหรือสถานการณ์ใด ๆ จะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของแต่ละบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้และมีการติดต่อกับสิ่งเร้าได้ครบถ้วนแล้ว บุคคลจะมีความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือลบชัดเจนยิ่งขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะมีความคิดเห็นทางบวกต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าบุคคลใดมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะมีความคิดเห็นในทางลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่มีการแสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวก็จะเป็นสิ่งบ่งบอกถึงลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคลนั้น และถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นความคิดเห็นก็ย่อมมีลักษณะเป็นบวกหรือลบชัดเจนแน่นอน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดเห็น ประกอบด้วย ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม ที่มีต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือลบ

3. ประเภทของความคิดเห็น

ประเภทของการแสดงความคิดเห็นแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. ความคิดเห็นเชิงข้อเท็จจริง เป็นความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ ความคิดเห็นที่แสดงออกมาจึงเป็นการสันนิษฐานตามเหตุผลที่ยกมาสนับสนุน
2. ความคิดเห็นเชิงคุณค่า เป็นความคิดเห็นที่ประเมินวัตถุประสงค์ กิจกรรม โครงการวิธี การนโยบายหรือความคิดเห็นว่ามีข้อดี ข้อด้อย มีประโยชน์หรือโทษเหมาะสมหรือไม่
3. ความคิดเห็นเชิงนโยบาย เป็นความคิดเห็นที่มีต่อเชิงนโยบายระดับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร สถาบัน จนถึงระดับประเทศชาติ การแสดงความคิดเห็นประเภทนี้จะต้องระบุให้ชัดเจนด้วยว่าสิ่งที่เสนอแนะให้ทำนั้นมีขั้นตอนเป้าหมาย และมีประโยชน์อย่างไรจะแก้ไขได้อย่างไร

เรมเมอร์ (Remmer, 1955 : 171) กล่าวว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภท ด้วยกัน คือ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุดและเชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งสามารถรวบทิศทางได้
  - 1.1 ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงงูชา
  - 1.2 ทิศทางลบสุด ได้แก่ มีความรังเกียจมากความคิดเห็นนี้จะส่งผลให้เกิดความรุนแรงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงได้ยาก
2. ความคิดเห็นจากความรู้ ความเข้าใจการมีความคิดต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ เช่นความรู้ความเข้าใจในทางที่ดีชอบยอมรับความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดีไม่ชอบรังเกียจไม่เห็นด้วย

จากกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และข้อสันนิษฐานที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์

4. การแสดงความคิดเห็น

ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

- 4.1 ที่มา คือ เรื่องราวที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องแสดงความคิดเห็นนั้น ๆ

ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ คือ ข้อเท็จจริง หลักการ กฎเกณฑ์ความคิดและมติที่นำมาใช้ ประกอบให้เป็นเหตุผลที่ใช้สนับสนุนข้อสรุป

4.3 ข้อสรุป คือ ส่วนสำคัญที่สุดของการแสดงความคิดเห็น อาจเป็น ข้อเสนอแนะ ข้อวินิจฉัย ข้อเสนอแนะหรือการประเมินค่า เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณายอมรับหรือนำไปปฏิบัติ

จากกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การแสดงความคิดเห็นคือ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและข้อสันนิษฐานนั้นออกมาให้ผู้ฟัง ผู้อ่านรับรู้ เมื่อกล่าวถึงความคิดเห็น จำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงด้วยข้อเท็จจริงคือข้อมูล ปรัชญาการณ และเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ปรากฏแก่บุคคลทั่วไปในการแสดงความคิดเห็นหากผู้พูดหรือผู้เขียนเสนอแต่ความคิดเห็นเพียงอย่างเดียวโดยไม่ให้เหตุผลหรือข้อสนับสนุนประกอบอาจทำให้ความคิดเห็นนั้นมีน้ำหนักน้อย ไม่น่าเชื่อถือ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 3) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 37 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจปี พุทธศักราช 2540 และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 11-15) การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ การกระทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบลักษณะ เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และการมองโลกเชิงระบบการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความเพียงพอ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

5. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

2. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 146-147) ได้ให้คำจำกัดความ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคณะหนึ่งที่ติดตามพระราชดำริสและพระราชกระแสอย่างใกล้ชิด และนำมาเรียบเรียงก่อนนำขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำออกเผยแพร่มีใจความว่า ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เกษม วัฒนชัย (2550 : 18) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็งเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์

สำนักงานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550 : 8) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณ กับศักยภาพของตนเองและสถานะแวดล้อม ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549 : ปาฐกถาพิเศษ) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงชี้ให้ประชาชน ได้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วก็เป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ

ปรียานุช พินุลสรวุช (2549 : 15) ได้สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

1. แนวคิดหลัก เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

2. เป้าหมาย มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

3. หลักการ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

4. เงื่อนไขพื้นฐาน (ความรู้คู่คุณธรรม)

4.1 จะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน

4.2 การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2543 : 4) ได้ขยายความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลางมีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง

กรมวิชาการ (2542 : คำนำ) ได้สรุปไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการและแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งแนวความคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเอง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์พระประมุขของไทย ได้พระราชทานหลักการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาและบริหารประเทศ

ให้เป็นไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รู้จักพึ่งตนเอง และทรัพยากรที่เรามีอยู่ นำมาใช้ประโยชน์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งหลักการนี้มีความสำคัญในการนำไปบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความมั่นคงด้านการดำรงชีวิตให้แก่เกษตรกรและสังคมโดยรวมของไทย

วิชา อธิปอนันต์ (2542 : ไม่ระบุหน้า) ได้สรุปความหมายไว้ว่า ตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป้าหมายหรือปรัชญาการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน ทางสายกลาง มีความพอเพียงและพอดีโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญต้องรู้จักพึ่งพาตนเองและทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อนจะไปพึ่งพาคนอื่นหรือปัจจัยภายนอก หรือหมายถึง การที่ผู้คุมตนเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 53) สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

อำพล เสนาณรงค์ (2546 : 2) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำริที่ทรงคุณค่ามากมายนานาชาติ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับทุก ๆ อย่าง ที่จะทำให้การดำเนินการในสิ่งนั้น ๆ ประสบความสำเร็จได้

3. เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความ

พอประมาณและควมมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติ และปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่โดยที่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็น กรอบแนวคิดที่ชี้บอกลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็น ขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะใน พื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ

1. ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่ อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่ง สำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหา ในเรื่องดังกล่าว จากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าว เพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของ ครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิต เองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่ง ในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกร จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

2. ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียง แบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลัง กันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ

กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความ พอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตาม กำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

3. ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือ กับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่ซึ่งประกอบด้วย ชุมชน องค์กรและธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันได้ที่สุดใน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 17-21)

4. วิถีชีวิตและเศรษฐกิจทางสายกลางในทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 37) ขยายคำสำคัญต่าง ๆ ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2542 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เมื่อวันที่ 18-19 ธันวาคม 2542 ดังนี้

พอเพียง คือ การบริโภคและการผลิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณและความไม่ขัดสนแต่ไม่ฟุ้งเฟ้อ

สมดุล คือ การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีความสมดุลระหว่างโลกาภิวัตน์ (Globalization) กับอภีวัตน์ท้องถิ่น (Localization) มีความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจกับการเงิน และภาคคนกับสังคม มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โครงสร้างการผลิตที่สมดุล มีการผลิตหลากหลาย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ยั่งยืน คือ พอเพียงอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสังคมแวดล้อม มีภูมิคุ้มกันที่ดี ระบบเศรษฐกิจกับสังคมมีความยืดหยุ่นที่สามารถก้าวทันและพร้อมรับต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก การบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถป้องกันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้

คุณภาพคน โดยการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจทางสายกลางได้ คนต้องมีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ พื้นฐานจิตใจ มีความสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีไมตรี มีความเมตตาหวังดีให้กันและกัน หลักการดำเนินชีวิตมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาถืออย่างรอบคอบก่อน ทำให้มีวินัย มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต มีสุขภาพดี และมีศักยภาพ ทักษะและความรอบรู้อย่างเหมาะสมในการประกอบอาชีพ และหารายได้อย่างมั่นคง และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

5. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก หมายถึง การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระวังระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมดุลสมผล และการพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ เราสามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ปรียานุชพิบูลสรารุท. 2549 : 21)

1. ด้านเศรษฐกิจ กระจายจ่ายเพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควร คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป การเฝ้าระวังเลือกสำรอง
2. ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
3. ด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
5. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

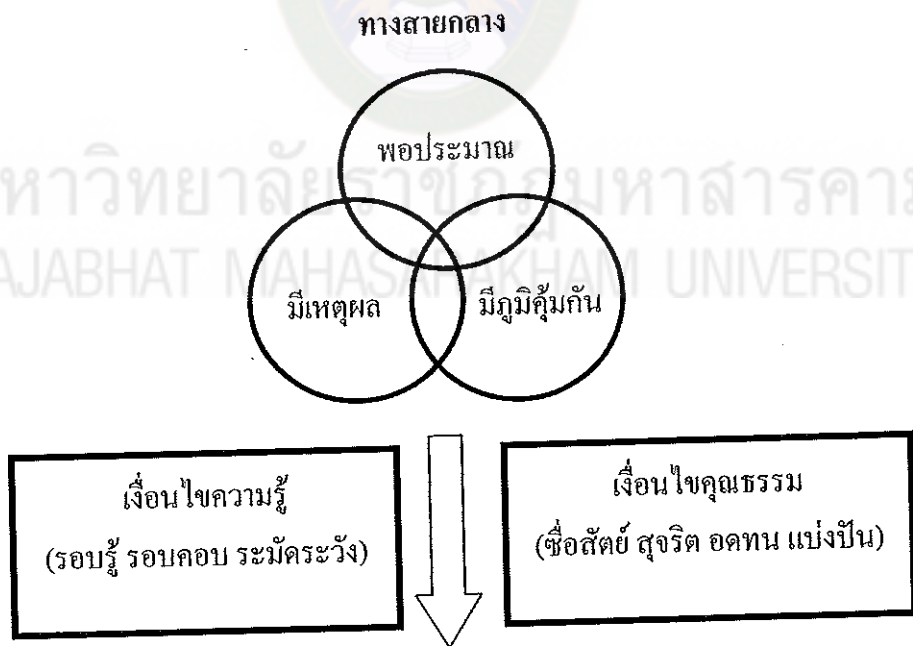
6. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน

การพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง/ ครอบครัว/ชุมชน/ชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการฝึกให้คิด พุศ-ทำอย่างพอดี พอเหมาะ พอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข-รู้รักสามัคคี

อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน และมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) (2550 : 38) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน ว่าเป็นพันธมิตรตามธรรมชาติกับการพัฒนาคน เพราะเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดี มิใช่ความมั่งคั่ง มีเรื่องของความยั่งยืนเป็นความคิดแกนกลาง เข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคน และการเพิ่มขีดความสามารถให้คนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเพียงพันธมิตรมิใช่คู่แข่งของการพัฒนาคน ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงยังมีประเด็นเพิ่มเติมอีกสองเรื่อง ประการแรกเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานจิตใจและจิตวิญญาณมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการพัฒนาพื้นฐานจิตใจนั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทุกชนิดโดยไม่อาจแยกออกจากกันได้ ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งในระดับองค์กรหรือหน่วยงาน หรือรัฐบาล ตลอดไปจนถึงปัจเจกบุคคล โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอว่า จะตัดสินใจอย่างไร

ชีวิต / เศรษฐกิจ / สังคม

สมดุล / มั่นคง / ยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่ให้ปฏิบัติตามแนวทางสายกลาง ไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป ไม่หลงไหลไปกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

1. ความเป็นของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2550 มาตรา 83 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า รัฐจะต้องส่งเสริมและมีการสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลจึงได้นำมากำหนดเป็นนโยบายและแถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ซึ่งได้กำหนดไว้ในเรื่องที่ 4 นโยบายเศรษฐกิจ โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ
2. ภาคเกษตร

2.1 ส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในระดับชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนของเกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านอาหารส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ ระบบเกษตรอินทรีย์เกษตรผสมผสาน โครงการอาหารกลางวันและธนาคารโคกระบือตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางตามแนวทางด้วยตนเอง

2.2 ปรับโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรโดยสร้างเป็นระบบนิคมการเกษตรและมีการเร่งรัดการกำหนดเขตการใช้ที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตรและการจัดการสินค้าเกษตรทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจรรวมทั้งมีความเหมาะสมและสมดุลทั้งด้านอาหารและพลังงานทดแทนด้วยการบูรณาการหน่วยงานและความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ของเกษตรกรและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตลอดจนสงวนและคุ้มครองพื้นที่ การเกษตรจำนวน 130 ล้านไร่ สำหรับทำการเกษตรอย่างยั่งยืน

2.3 สร้างความเข้มแข็งให้ภาคการเกษตรทั้งระบบโดยมีการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพเกษตรกรทุกระดับวัยทั้งในด้านการผลิตการบริหารจัดการผลผลิตการบริหารองค์กรเกษตรกรรูปแบบต่าง ๆ ด้วยองค์ความรู้ จากนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมรวมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนรู้ ทั้งในและนอกระบบ

การศึกษาเพื่อที่จะเพิ่มศักยภาพของภาคการเกษตรให้เป็นฐานรากที่ มั่นคงของระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10 (พ.ศ. 2550- 2554) ได้กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะ เกิดขึ้น โดยอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณา การเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ตามยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการเกษตรและสอดคล้องกับเป้าหมาย การให้บริการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาเสริมสร้าง ความเข้มแข็งเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจคุณภาพชีวิตและอนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนำไปสู่การพึ่งพาตนเองโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงและลดปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ

รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนชาวไทยให้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความ พอประมาณอย่างมีเหตุผลภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมาย ที่จะจัดปัญหาความเดือดร้อน ของประชาชนอันเกี่ยวกับความยากจนให้หมดสิ้น ไปและ เพื่อปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (เกษตรกร) ให้พึ่งตนเองได้ในระบบ เศรษฐกิจพอเพียงและมีศักยภาพที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552 : 36) กล่าวถึง ความสอดคล้องในการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ ได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ให้กับองค์กรและภาคประชาชน

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

มติคณะรัฐมนตรี (22 พฤศจิกายน 2548) คณะรัฐมนตรีได้มี มติ เห็นชอบให้ส่วน ราชการและหน่วยงานของรัฐถือว่าการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ เป็นภารกิจสำคัญและเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ โครงการ/ กิจกรรมอัน เนื่องมาจากพระราชดำริรวมทั้งจะต้องติดตามดูแลแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้โครงการหรือ กิจกรรมนั้นๆ แล้วเสร็จตามพระราชดำริ โดยเร็ว

นโยบายของรัฐบาล

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ให้ขยายตัวอย่างสมดุล โดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการเกษตร เกษตรกรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกษตร องค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรทุกระดับ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยให้มีที่ดินทำกิน เพิ่มทางเลือกให้เกษตรกรโดยสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบส่งเสริมองค์ความรู้ และฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรให้มีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพ และป้องกันความเสี่ยงในกระบวนการผลิตของเกษตรกร

นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร

มุ่งเน้นผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ โดยปรับกระบวนการทำงานให้สามารถรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการทำงานให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาและใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลการเกษตร

ภารกิจของหน่วยงาน

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและชุมชนเกษตรกร

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2550 : 51) กำหนดแนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ไว้ ดังนี้

1. การบูรณาการกิจกรรม / โครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังคงให้ความสำคัญกับการบูรณาการกิจกรรม / โครงการภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ตามกรอบแนวทางการบูรณาการ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 การบูรณาการด้านพื้นที่โดยพิจารณาให้มีความสำคัญในการคัดเลือกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ที่เข้าร่วม โครงการในพื้นที่เดียวกับการดำเนินกิจกรรม / โครงการภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหน่วยงานร่วมบูรณาการในลำดับแรก

1.2 การบูรณาการภารกิจโดยพิจารณาการบูรณาการภารกิจ / กิจกรรมที่มีลักษณะเดียวกันหรือสามารถที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันของหน่วยงานร่วมบูรณาการ เช่น การให้ทุนการประจักษ์ให้ความรู้/ศึกษาดูงานการพัฒนาระดับหมู่บ้าน/ชุมชนการก่อสร้างและสาธารณูปโภคและการประชาสัมพันธ์จัดทำสื่อ เป็นต้น

1.3 การบูรณาการด้านการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาการบูรณาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาร่วมกันทำความเข้าใจของเจ้าหน้าที่และการติดตามประเมินผล

2. กิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

2.1 การคัดเลือกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

2.1.1 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน : ศูนย์หลัก ให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อทำการคัดเลือกศูนย์หลักจังหวัดละ 1 ศูนย์ โดยเป็นศูนย์หลักที่มีศักยภาพมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการฯ และยังคงเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้และศึกษาดูงานแก่ประชาชน โดยทั่วไปอยู่ ณ ปัจจุบัน เคยเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าร่วมโครงการฯ โดยจะใช้เป็นสถานที่สำหรับฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติกิจกรรมและการสาธิตให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ

2.1.2 ศูนย์เรียนรู้ในโรงเรียนให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดประสานงานร่วมกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมดำเนินโครงการจังหวัดละ 4 โรงเรียน โดยให้พิจารณาโรงเรียนที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมโครงการเช่นในพื้นที่ เพื่อดำเนินกิจกรรมสาธิต ผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อมที่จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม เป็นต้น และเพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น จึงขอให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดพิจารณาให้ความสำคัญในการคัดเลือกโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับงบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาก่อนเป็นอันดับแรก

2.2 การคัดเลือกเกษตรกรและนักเรียน /เยาวชน เข้าร่วมโครงการ

2.2.1 ให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดประสานงานร่วมกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนและศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่คัดเลือกเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม โดยขอให้พิจารณาให้ความสำคัญกับผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่บูรณาการ โครงการภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดหรือเกษตรกรที่แจ้งความประสงค์ขอเข้ารับการฝึกอบรมเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นลำดับแรก เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติทั้งนี้จะต้องไม่เป็นเกษตรกรที่เคย

เข้ารับการอบรมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาก่อน

2.2.2 ให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดประสานงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ พิจารณาคัดเลือกนักเรียนในสถานศึกษาที่มีความขยันตั้งใจและมีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้ในการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3. ลักษณะของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนประกอบด้วย ศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย และการจัดการศูนย์เรียนรู้ซึ่งแต่ละศูนย์มีองค์ประกอบย่อยที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 ศูนย์หลัก มีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

3.1.1 ที่ตั้งศูนย์ ได้แก่ แปลงเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่แปลงเกษตรของปราชญ์ชาวบ้าน แปลงหนึ่งตำบลหนึ่งฟาร์ม แปลงไร่นาสวนผสมหรือเกษตรผสมผสาน แปลงหนึ่งอำเภอหนึ่งฟาร์ม จุดถ่ายทอด/จุดสาธิต ซึ่งมีสถานที่เพียงพอที่จะเป็นจุดนัดพบหรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรที่จะเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และผู้สนใจทั่วไป

3.1.2 ศูนย์หรือแปลงดังกล่าวมีกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และตรงกับความต้องการของชุมชน ได้แก่ มีการจัดการทรัพยากรเกษตรในฟาร์มอย่างมีเหตุผล มีการลงทุนที่พอประมาณสำหรับเกษตรกร และมีความหลากหลายของกิจกรรมที่ลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลให้มีอาหารบริโภคเพียงพอ ลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้

3.1.3 มีเกษตรกรต้นแบบ หรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือเจ้าของแปลงเรียนรู้ที่มีความสมัครใจสละเวลาเป็นครูหรือวิทยากรในการถ่ายทอดแนวคิดและความรู้ในการจัดทำแปลงหรือศูนย์เรียนรู้ดังกล่าว

3.1.4 มีการจัดกระบวนการการเรียนรู้ (ตามแนวทางโรงเรียนเกษตรกร) จัดหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติจริงสำหรับการเรียนรู้ ด้านการเกษตรและการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรหรือกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีวิชาหลัก ๆ ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน บัญชีฟาร์ม

3.1.5 สามารถรับเกษตรกรเข้าร่วมเรียนรู้ได้ โดยมีการจัดตารางเวลา กำหนดนัดหมายระหว่างวิทยากรกับผู้เรียน โดยสมัครใจทั้งสองฝ่าย

3.1.6 เป็นแม่ข่ายของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ ในรัศมีรอบ ๆ หมู่บ้าน หรือตำบล

3.1.7 มีบันทึกรายชื่อ ที่อยู่ และประเด็นหัวข้อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะนำไป ปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่และวิทยากรในการติดตามผล

3.2 ศูนย์เครือข่าย มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

3.2.1 ที่ตั้งศูนย์ ได้แก่ แปลงเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น แปลงไม้ผล แปลงผัก หรือ ฟาร์มปศุสัตว์ ประมง ที่มีกิจกรรมเฉพาะด้าน อาจเป็นแปลงของเกษตรกรดีเด่น แปลงหนึ่ง ตำบลหนึ่งฟาร์ม แปลงหนึ่งอำเภอหนึ่งฟาร์ม จุดถ่ายทอด/จุดสาธิต ซึ่งมีสถานที่เพียงพอที่จะ เป็นจุดนัดพบ หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.2.2 ศูนย์หรือแปลงดังกล่าวมีกิจกรรมเฉพาะสาขาเฉพาะเรื่องที่สอดคล้อง กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.3 มีเกษตรกรต้นแบบหรือเจ้าของแปลงเรียนรู้ที่มีความสมัครใจสละ เวลาเป็นครูหรือวิทยากรในการถ่ายทอดแนวคิดและความรู้ในการจัดทำแปลงดังกล่าว

3.2.4 มีการจัดกระบวนการเรียนรู้จัดหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติจริงสำหรับ เรียนรู้ด้านการเกษตรเฉพาะเรื่องแต่ให้อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรหรือกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ แต่มีวิชาหลัก เฉพาะเรื่อง

3.2.5 สามารถรับเกษตรกรเข้าร่วมเรียนรู้ได้โดยมีการจัดตารางเวลา กำหนด นัดหมายระหว่างวิทยากรกับผู้เรียน โดยสมัครใจทั้งสองฝ่าย

3.2.6 เป็นศูนย์ลูกข่ายของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ในรัศมีรอบ ๆ หมู่บ้าน หรือตำบล

3.2.7 มีบันทึก ชื่อ ที่อยู่ และประเด็นหัวข้อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะนำไป ปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ และวิทยากรในการติดตามผล

4. วัตถุประสงค์ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

4.1 เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่ให้ความรู้การเกษตรที่ หลากหลายอย่างยั่งยืนและถาวร

4.2 เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสามัคคี และได้เรียนรู้ร่วมกันในการทำการเกษตร ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

4.3 เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางการเกษตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

4.4 เพื่อบูรณาการความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านในระดับพื้นที่จากหน่วยงานภาครัฐวิทยากรเกษตรและปราชญ์ชาวบ้าน

4.5 เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรและเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาในการขอรับจัดที่ทำกินที่ทางราชการจะจัดให้ในโอกาสต่อไปสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน

5. กลุ่มเป้าหมาย

5.1 เกษตรกรยากจนที่ขึ้นทะเบียนผู้ยากจนไว้กับกระทรวงมหาดไทยในปัญหาที่ดินทำกินปัญหาการส่งเสริมการมีงานทำ และปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

5.2 คนยากจนที่ประสงค์ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ต่ำกว่า 1,230 บาท/คน/เดือน หรือ 14,760 บาท/คน/ปี

5.3 ครัวเรือนหมู่บ้านยากจนจากข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค กรมพัฒนาชุมชน จำนวน 16,735 หมู่บ้าน

6. ขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2550 : 16-18) การดำเนินงานกิจกรรมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กำหนดการดำเนินงานเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชุมชี้แจงมอบนโยบาย

1. ส่วนกลาง/ระดับเขต/จังหวัด ประชุมชี้แจงเรื่อง การบูรณาการการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารส่วนกลางและหัวหน้าส่วนราชการระดับเขต/จังหวัด รับทราบนโยบายการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเกษตร และภาพรวมการบูรณาการ โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผู้เข้าประชุมส่วนกลาง ได้แก่ ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุกเขต อธิบดีในสังกัดทุกกรม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าประชุมส่วนภูมิภาค ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับเขตที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1-10 ผู้อำนวยการสำนักสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1-9 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและ

พัฒนาการเกษตรเขตที่ 1-6 ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1-8 ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขตที่ 1-9 และผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-9 หัวหน้าส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระดับจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัด ประมาณ 1,000 คน

2. ระดับอำเภอประชุมชี้แจงเรื่อง การขจัดความยากจนตามปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้กิจกรรมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระดับพื้นที่รับทราบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน การเบิกจ่ายงบประมาณ แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคจากการปฏิบัติงาน โครงการฯ ผู้เข้าประชุม ประมาณ 2,500 คน ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายและผู้ปฏิบัติงานกิจกรรมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (เฉพาะอำเภอ/ตำบล ที่มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน)

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกเกษตรกรและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

คุณสมบัติเกษตรกรเข้าทำกิจกรรมในศูนย์หลัก หรือศูนย์เครือข่าย (Node)

1. เกษตรกรทั่วไป บุคคลทั่วไป และเยาวชนที่สนใจ และมีความประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตร (ทั้งนี้ ขอให้พิจารณาเกษตรกรยากจนเป็นลำดับแรก) เป็นเกษตรกรรายเดิมหรือรายใหม่ก็ได้
2. มีที่ดินทำกินของตนเอง หรือมีที่เช่าเพื่อการเกษตร (ยกเว้น เยาวชนหรือเกษตรกรรายเดิมที่เข้ามาเป็นพี่เลี้ยง)
3. มีความขยัน ตั้งใจ และสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการ
4. สามารถเข้าเรียนรู้ในลักษณะนำพานำทำ หรือเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพตามกำหนดเวลา
5. พิจารณาจำนวนคนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเกษตรของศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย

การคัดเลือกศูนย์หลัก (ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หรือ ศพช.)

1. ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการ ในปี 2548 ต่อเนื่องในปี 2549 หรือเริ่มดำเนินการ ในปี 2549 แต่มีศักยภาพ (ไม่จัดตั้งศูนย์ฯ ใหม่)
2. มีขนาดแปลงเรียนรู้ฯ ไม่น้อยกว่า 5 ไร่
3. มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้อย่างเพียงพอ

4. ที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ใกล้แหล่งชุมชน
5. มีอาคาร/ศาลา/เพิง สำหรับถ่ายถอดความรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
6. มีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่าง

เข้มแข็งและจริงจัง (เกษตรกรทำด้วยใจ อยากให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นของชุมชนจริง ๆ) ภายใต้การนำคณะกรรมการ แกนนำชุมชน หรือชุดใดชุดหนึ่ง จัดตั้งเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ โดยมีพื้นฐานความคิดริเริ่มการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ การพัฒนาการเกษตรจากชุมชน แม้เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการโยกย้าย จะไม่ส่งผลกระทบต่อศูนย์เรียนรู้ฯ

7. กิจกรรมการเกษตรในศูนย์เรียนรู้ฯ มีความหลากหลายด้าน หลากหลายชนิด แต่ทั้งนี้ ต้องไม่น้อยกว่า 2 ด้าน และสามารถทำการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ไม่มีงบประมาณจากภาครัฐ หรือมีเพียงบางส่วนสนับสนุน ก็สามารถดำเนินงานต่อไปได้ สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีกิจกรรมด้านเดียว แต่หลากหลายชนิด และเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีศักยภาพ สามารถเสนอขอจัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใน โดยขอเพิ่มเติมกิจกรรมด้านอื่น ๆ ได้ในภายหลัง

8. มีการบูรณาการจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่น้อยกว่า 3 หน่วยงาน ในการส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณ โดยเฉพาะมีการเชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงาน หรือผู้นำท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งศูนย์ของปราชญ์ชาวบ้านด้วย (ถ้ามี)

9. มีการถ่ายถอดความรู้หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำบัญชีฟาร์ม/บัญชีครัวเรือน เป็นวิชาบังคับ

การคัดเลือกศูนย์ฯ เครือข่าย

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรของหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ เอกชน หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จที่มีอยู่ในจังหวัด จะอยู่ใกล้หรือ ใกล้กับศูนย์เรียนรู้ฯ (ศูนย์หลัก) ก็ได้ สามารถให้การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. สถานที่ศูนย์เรียนรู้ฯ เครือข่าย จะมีที่พักค้างให้เกษตรกรหรือ ไม่มีที่พักค้างก็ได้ เนื่องจากการให้เรียนรู้ระยะสั้น (3-5 วัน) เกษตรกรสามารถเดินทางไปกลับได้ในจังหวัด (มีงบประมาณจัดสรรให้จังหวัด สามารถดำเนินการได้ทั้ง 2 กรณี)

3. กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เป็นลักษณะการต่อยอดให้กับเกษตรกร เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ ให้เป็นไปตามความเหมาะสม และศักยภาพของพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกด้าน (ด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และการแปรรูป) แต่ทั้งนี้แล้วต้องมีการถ่ายถอดความรู้หลักสูตร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่เกษตรกรและการจัดทำบัญชีฟาร์ม/บัญชีครัวเรือน (วิชาบังคับ)

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ให้จัดกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรยากจนตาม ส.ย.1

กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สิน

กลุ่มที่ 3 เกษตรกรหมู่บ้านยากจนจากข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. และ กชช. 2ค.

กลุ่มที่ 4 เกษตรกรทั่วไป/เยาวชนทั่วไป

กลุ่มที่ 5 บุคคลทั่วไปที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มที่ 6 เกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ (รายเดิมที่ทำอยู่แล้ว หรือ

รายใหม่ที่สนใจ)

วิธีการ

1. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทั้งศูนย์หลัก/ศูนย์เครือข่ายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

2. รวบรวมรายชื่อผู้ที่สนใจลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ โดยให้แยกลงทะเบียนตามกลุ่มต่าง ๆ และสอบถามความประสงค์เข้าเรียนรู้ในศูนย์หลัก หรือศูนย์เครือข่ายตามแบบฟอร์มการจําแนกกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

3. ผู้ที่เข้ามาลงทะเบียนต้องมีที่ดินเป็นของตนเอง หรือเช่าที่ดินทำกิน ยกเว้น เกษตรกรรายเดิมที่คัดเลือกเข้ามาเพื่อเป็นเกษตรกรที่เลี้ยง (เกษตรกรแม่ไก่) ประจำศูนย์เรียนรู้ฯ หรือเยาวชนที่เข้ามาเรียนรู้

4. รวบรวมรายชื่อเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบตามคุณสมบัติเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

5. จัดเก็บข้อมูลไว้ที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

ขั้นตอนที่ 4 จัดกลุ่มเกษตรกรเข้าสู่ภาคการเรียนรู้

หลังจากจัดเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเป็น 6 กลุ่ม ตามประเภทเกษตรกร แล้วดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรยากจนตาม ส.ย.1

กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สิน

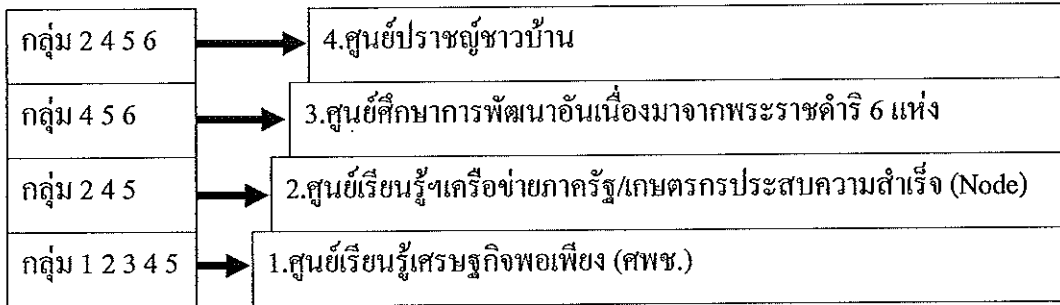
กลุ่มที่ 3 เกษตรกรหมู่บ้านยากจนจากข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. และ กชช. 2ค.

กลุ่มที่ 4 เกษตรกรทั่วไป/เยาวชนทั่วไป

กลุ่มที่ 5 บุคคลทั่วไปที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มที่ 6 เกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ (รายเดิมที่ทำอยู่แล้ว หรือ รายใหม่ที่สนใจ)

แผนภาพที่ 2 การจัดกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1. นำรายชื่อเกษตรกรที่ได้จำแนกตามกลุ่มแล้วมาตรวจสอบคุณสมบัติเกษตรกรตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ 2
2. ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกตามคุณสมบัติ นำมาจัดลำดับความสำคัญเข้าเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ฯ ก่อน-หลัง ตามกลุ่มการเรียนรู้ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วจัดทำข้อมูลตามแบบฟอร์มการจัดกลุ่มเกษตรกรเข้าสู่ภาคการเรียนรู้ หรือศูนย์เครือข่าย โดยจัดทำเป็นรายอำเภอ
3. แข่งประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละกลุ่มที่เข้าไปเรียนรู้แต่ละศูนย์ฯ ได้ทราบรายละเอียดในการเรียนรู้ในแต่ละศูนย์ฯ เช่น จำนวนเป้าหมายเกษตรกร ระยะเวลาเรียนรู้ กิจกรรม ผลประโยชน์ที่ได้รับ และการนำความรู้ไปขยายผล

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำค่าของงบประมาณ โครงการ

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ฯ ตามที่จังหวัดสำรวจ/คัดเลือก โดยใช้ฐานข้อมูลจากส่วนกลาง และข้อมูลผลการประเมินศูนย์เรียนรู้ฯ (ศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย) จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
2. แจ้งผลการคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ฯ ให้จังหวัด พร้อมให้จัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณบนพื้นฐานความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง ภายใต้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับพื้นที่ โดยค่าของงบประมาณในแต่ละอำเภอขอให้บูรณาการค่าของงบประมาณตามกิจกรรมของหน่วยงานในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น ด้านพืชจากสำนักงานเกษตรอำเภอ ด้านปศุสัตว์จากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ด้านประมงจากสำนักงานประมงอำเภอ เป็นต้น และขอความเห็นชอบ คตจ. กษ.อ./จ.

ตามลำดับขั้นนี้ งบประมาณค่าขอต้องเป็นประเภทงบดำเนินงาน เท่านั้น ไม่ขอในงบลงทุน ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาคำขอ และจัดสรรงบประมาณให้กับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดในภาพรวม ไม่จำแนกรายอำเภอ ทั้งนี้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของ คตจ. กษ.จ. ที่จะพิจารณางบประมาณให้กับอำเภออีกครั้งเพื่อให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพ

4. งบประมาณที่จัดสรรให้จังหวัด หากจังหวัดไม่ได้รับการจัดสรรตามจำนวนที่ขอ ขอให้ คตจ. กษ.จ./อ. ปรับกิจกรรมและงบประมาณในแต่ละอำเภอให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ โดยให้อำเภอบูรณาการการใช้จ่ายงบประมาณซึ่งแต่ละหน่วยงานที่มีกิจกรรมในด้านที่เกี่ยวข้อง ยืมเงินจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดไปใช้จ่ายหรือนำใบเสร็จรับเงินมาเบิกจ่ายโดยตรง

5. ค่าของงบประมาณใน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน งบประมาณการค่าใช้จ่ายได้

ขั้นตอนที่ 6 การนำเกษตรกรเข้าสู่ภาคการเรียนรู้

1. หลักสูตรที่จะเรียนรู้

1.1 วิชาบังคับ

1.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือเกษตรกร ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร“เศรษฐกิจพอเพียง”, ประชาชนชาวบ้าน

1.1.2 การจัดทำบัญชีฟาร์ม- บัญชีฟาร์ม- บัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน โดยครูบัญชีอาสา, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1.2 วิชาเลือก

1.2.1 การประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามเกษตร ทฤษฎีใหม่ (เลือกเรียนไม่น้อยกว่า 2 ด้าน)

- 1) การปลูกพืช: ข้าว พืชผัก ผลไม้ ไม้ประดับ การเพาะเห็ด อื่น ๆ
- 2) การเลี้ยงสัตว์: วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ อื่น ๆ
- 3) การประมง: การเลี้ยงปลา กบ อื่น ๆ

โดยเกษตรกรแกนนำ, ประชาชนชาวบ้าน, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1.2.2 การจัดทำเกษตรอินทรีย์

- 1) การทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก

- 2) การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ
- 3) การทำไบโอแก๊ส
- 4) การทำน้ำส้มควันไม้ไล่แมลง
- 5) เกษตรชีวภาพอื่น ๆ

โดยเกษตรกรแกนนำ, หมอดินอาสา, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2. วิทยากรที่จะถ่ายทอด

- 2.1 จากหน่วยงานทางราชการ
- 2.2 เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ
- 2.3 ปราชญ์ชาวบ้าน
- 2.4 จากหน่วยงานเอกชน
- 2.5 อื่น ๆ

3. วิธีการ (ศูนย์หลัก)

3.1 ให้ความรู้ แนวคิด หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเกษตร (วิชาบังคับ)

3.2 ส่งเสริม แนะนำให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้การเกษตร ไม่น้อยกว่า 2 ด้าน พร้อมทั้งให้ความรู้ทางการเกษตรตามความต้องการของเกษตรกร

3.3 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเรียนวิชาบังคับ สำหรับวิชาเลือก สามารถเลือกได้ตามที่ต้องการ

3.4 เกษตรกรจะต้องจัดทำบัญชีฟาร์มกลุ่ม และบัญชีฟาร์มตนเอง พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน (วิชาบังคับ)

3.5 ส่งเสริมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของเกษตรกร/ชุมชน ในลักษณะให้พึ่งพาตนเองภายใต้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือปราชญ์ชาวบ้าน

3.6 ส่งเสริม/สร้างเกษตรกรแกนนำ หรือเกษตรกรพี่เลี้ยง (เกษตรกรแม่ไก่) ประจำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เพื่อให้การเรียนรู้แก่เกษตรกรรายใหม่ และเป็นผู้รับถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ พร้อมทั้งสามารถบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ ให้กิจกรรมเรียนรู้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับเกษตรกรรายใหม่เข้ามาเรียนรู้ในลักษณะหมุนเวียน .

3.7 เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับศูนย์เรียนรู้ฯ ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทั้งในและนอกภาคการเกษตร

3.8 ให้การสนับสนุนค่าตอบแทนเกษตรกรวันละ 100 บาท ระยะเวลา 30 วัน ค่าปัจจัยการผลิต ค่าปรับปรุงแปลง ตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ กิจกรรม และจำนวนเกษตรกร

3.9 รายได้จากการฝึกอบรมของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ขอให้ดำเนินการตามร่างระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยเงินรายได้จากการฝึกอบรมในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ เนื่องจากระเบียบอยู่ระหว่างการพิจารณาของกระทรวงการคลัง

3.10 รายงานผลการดำเนินงาน ผลการใช้จ่ายเงินและรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการเรียนรู้ในศูนย์หลักตามแบบฟอร์ม

4. วิธีการ (ศูนย์เครือข่าย)

4.1 ประสานศูนย์เครือข่าย ที่ผ่านการคัดเลือก และศูนย์การศึกษาพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง (เฉพาะจังหวัดที่เป็นที่ตั้งศูนย์ฯ) เพื่อรวบรวมข้อมูลการฝึกอบรม จำนวนเป้าหมายเกษตรกรที่รับได้ จำนวนรุ่น/คน ระยะเวลาในการฝึกอบรม สาขาวิชาที่ฝึกอบรม งบประมาณค่าฝึกอบรม

4.2 จัดทำคำของบประมาณผนวกในโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

4.3 ส่วนกลางขออนุมัติโครงการฝึกอบรมเกษตรกรผ่านศูนย์เครือข่าย ในภาพรวม พร้อมจัดสรรงบประมาณให้จังหวัด

4.4 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดขออนุมัติจัดฝึกอบรมเกษตรกรภายในจังหวัด

4.5 ดำเนินการฝึกอบรมตามแผนงานที่กำหนดและต้องมีหลักสูตรวิชาบังคับ

4.6 เกษตรกรได้รับความรู้ แนวคิด หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเกษตร (วิชาบังคับ)

4.7 เกษตรกรจะต้องจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือนของตนเอง

4.8 รายงานผลการดำเนินงาน ผลใช้จ่ายงบประมาณ และรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมภายหลังจากดำเนินการเสร็จตามแบบฟอร์ม

ขั้นตอนที่ 7 เกษตรกรนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

1. วิธีการ (ศูนย์หลัก)

- 1.1 รวบรวมข้อมูลเกษตรกรที่จับหลักสูตรจำแนกตามศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย)
- 1.2 ประสานเกษตรกรที่จับหลักสูตร กรอกแบบแสดงความจำนงขอนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติตามแบบฟอร์ม
- 1.3 ประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ขอสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เกษตรกร ไปขยายผลในที่ของตนเอง (ถ้าทำได้)
- 1.4 ติดตามตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำ
- 1.5 รายงานการขยายผลเกษตรกรนำความรู้ไปสู่ภาคการปฏิบัติ ระยะเวลา เมื่อเกษตรกรเสร็จสิ้นการเรียนรู้ผู้รับผิดชอบ คณะอนุกรรมการบูรณาการแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด

ขั้นตอนที่ 8 การติดตามและรายงานตามตัวชี้วัด

1. การรายงาน ทุกขั้นตอน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ตามแบบรายงาน ดังนี้
  - 1.1 แบบรายงานความก้าวหน้าศูนย์หลัก
  - 1.2 แบบรายงานความก้าวหน้าศูนย์เครือข่าย
  - 1.3 แบบรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ
  - 1.4 แบบสรุปรายงานเกษตรกรนำความรู้ไปสู่ภาคการปฏิบัติ ให้รายงานเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเตรียมการผลิต ช่วงดำเนินการผลิต และช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต(ยกเว้น ไม่ต้องรายงานทุกเดือน)

2. การติดตาม

2.1 การติดตามในส่วนภูมิภาค มอบหมายให้ คตจ.กษ.จ/อ. ติดตามตรวจเยี่ยมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้งพร้อมบันทึกการเปลี่ยนแปลงในระยะเตรียมแปลง ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และการขยายผลของเกษตรกรสู่แปลงตนเอง

2.2 การติดตามในส่วนกลาง

- 2.2.1 จากหน่วยงานเจ้าของโครงการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.2.2 ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. ตัวชี้วัด

3.1 เกษตรกรได้เข้ารับการอบรมตามเป้าหมาย

3.2 เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองต่อไป ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ระยะเวลา ระหว่างมีกิจกรรมการเกษตรผู้รับผิดชอบ

คณะอนุกรรมการบูรณาการแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด

ขั้นตอนที่ 9 การประชาสัมพันธ์

วิธีการ

1. จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ประชาสัมพันธ์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
2. ประสานสื่อวิทยุ/โทรทัศน์/หอกระจายข่าว/หนังสือพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
3. รายงานผลการประชาสัมพันธ์ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทราบ เดือนละ 1 ครั้ง และรายงานผลในขณะที่มีการตรวจเยี่ยมพื้นที่

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554 : 31) ได้มีการวางระบบส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับต่างๆ ให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการปฏิบัติงานในพื้นที่เน้นทำงานส่งเสริมการเกษตรแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเองบนพื้นฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) เป็นกลไกหลักในการปฏิบัติงาน เพื่อเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงอาสาสมัครเกษตรและยุวมเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 โดย ศบกต. เป็นองค์กรที่มี การบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประกอบด้วยผู้แทนชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนภาครัฐคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จะทำหน้าที่วางแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลวางแผนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรซึ่งจะมีการจัดทำเวทีชุมชน เพื่อบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานการปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ จะมีความสอดคล้องกับระบบส่งเสริมการเกษตรและ โครงการตามนโยบายของ

รัฐจึงจำเป็นต้องจัดทำโครงการพัฒนาศูนย์บริการฯ ให้มีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการ
พัฒนาการเกษตรการค้าถ่ายถอดเทคโนโลยีการให้บริการด้านการเกษตรอย่างเต็มรูปแบบต่อ
เกษตรกรณี่จุดเดียว (One Stop Service) รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของศูนย์บริการฯ
ให้เชื่อมโยงและใช้งานร่วมกันทั้งภาครัฐภาคเอกชนเกษตรกรและองค์กรต่าง ๆ

ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจะเป็นเครือข่ายแหล่งวิชาการและ
เทคโนโลยีการเกษตรเฉพาะด้านหรือสาขาต่างๆ ของ ศบกต. จะเป็นสถานที่ฝึกทักษะความ
ชำนาญด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกร
สามารถเรียนรู้ ฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ควบคู่กับการทำความเข้าใจ
เข้าใจแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการพัฒนาฟาร์มสาธิต/แปลงเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน
ชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเกษตร ซึ่งจะเน้นให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบ
ตำบลเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศูนย์เรียนรู้การเกษตรร่วมดำเนินการกับอาสาสมัครเกษตรกรหรือ
วิทยากรเกษตรกรในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ วิเคราะห์และวางแผนฟาร์มจัดทำบัญชี
ดำเนินการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้เทคโนโลยีการผลิต
และการจัดการที่เหมาะสมตามแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตมี คุณภาพตรงตามกับความ
ต้องการของตลาด โดยมีการใช้เวทีชุมชนและกระบวนการการเรียนรู้ ในลักษณะของโรงเรียน
เกษตรกรเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้ เกษตรกรได้มาเรียนรู้ ร่วมกันและนำไปปฏิบัติ ในฟาร์ม
ของตนเองเพื่อผลิตอาหาร ได้หลากหลายมี บริโภคอย่างเพียงพอในครัวเรือนและชุมชนและนำ
ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอนำมาพูดคุยและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันรวมทั้งวาง
แผนการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

1. วัตถุประสงค์

1.1 เป็นจุดนัดพบในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเกษตรกร
และเกษตรกร

1.2 เป็นจุดเรียนรู้ ด้านการเกษตรตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงโดยเป็นเครือข่ายและถ่ายถอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.)

1.3 เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติ ในด้านการผลิตพืช
สัตว์ประมง ฯลฯ ให้มี อาหารบริโภคพอเพียงในครัวเรือน

2. เป้าหมาย

การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายที่
ต้องการให้บรรลุ ในเชิงพื้นที่และเนื้อหา ดังนี้

3. เิงพื้นที่ ดังนี้

3.1 ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจำนวน 2,062 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์หลัก 878 ศูนย์ และศูนย์เครือข่าย 1,184 ศูนย์ใน 76 จังหวัด 878 อำเภอ

3.2 เกษตรกรได้รับความรู้รวม 41,240 ราย

3.2.1 ศูนย์หลัก 20 คน/ศูนย์รวม 17,560 ราย

3.2.2 ศูนย์เครือข่าย 20 คน/ศูนย์รวม 23,680 ราย

4. เิงเนื้อหา ดังนี้

4.1 เป็นจุดนัดพบในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเกษตร และเกษตรกร

4.2 เป็นจุดเรียนรู้ ด้านการเกษตรตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นเครือข่ายและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.)

4.3 เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติ ในด้านการผลิตพืช สัตว์ประมงฯให้มี อาหารบริโภคพอเพียงในครัวเรือน

5. วิธีการดำเนินการ

5.1 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางการบริหารงานการจัดการความรู้ สรุปลผลการดำเนินงาน โดยชี้แจงตามระบบส่งเสริมการเกษตร

5.2 จัดทำองค์ความรู้และเอกสารวิชาการ (วิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและวิชาชีพเฉพาะเรื่อง)

5.3 ดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (ศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย)

5.3.1 ให้ความรู้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนผ่านระบบส่งเสริมการเกษตร (ใน MMDMDW)

5.3.2 ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน และสื่อประการถถ่ายทอดความรู้

5.3.3 รับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรที่สมัครเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

5.3.4 จัดกระบวนการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย

4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

5. การประเมินผล

6. การติดตามและนิเทศงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (2554 : 54) เป็นส่วนราชการในระดับภูมิภาคของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานทั้งวิชาการซึ่งดำเนินการศึกษาวิเคราะห์วางแผนส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาเกษตรกรให้มีความมั่นคงในอาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตลอดจนทิศทางการพัฒนาของจังหวัด โดยกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรองค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน
2. ส่งเสริมและประสานงานถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตการจัดการผลผลิตพืชประมงและปศุสัตว์
3. กำกับดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานเกษตรอำเภอ
4. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับ

มอบหมาย

การพัฒนาเพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการประกอบอาชีพทางการเกษตร สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการ คือการพัฒนาแนวความคิดในการดำเนินชีวิต ความรู้ในวิชาชีพ ซึ่งการทำกิจกรรมทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นยากที่จะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายชนิดเพื่อให้มีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคของครอบครัว หลีกเลี่ยงการบริโภคแบ่งปัน และจำหน่าย ชุมชนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดความรักสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ในการร่วมเรียนรู้ ฝึกทักษะความชำนาญด้านการเกษตรที่หลากหลายครอบคลุมในทุกด้านที่เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานก็นำมีแลกเปลี่ยน ปรับปรุงแก้ไข ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นต่อไป

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่เกษตรกรสามารถเรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติในด้านการผลิตพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ

1.2 เพื่อให้เกษตรกรมีอาหารบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง

2. เป้าหมาย

2.1 ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงอำเภอละ 2 ศูนย์ จำนวน 18 อำเภอ

รวม 36 ศูนย์

2.2 อบรมเกษตรกร ศูนย์ละ 25 ราย จำนวน 36 ศูนย์ รวม 900 ราย

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ แนวทางการดำเนินงาน ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

3.2 คัดเลือกจุดดำเนินการ เพื่อใช้ในการเกษตรพอเพียง โดยคัดเลือกจากแปลงที่มีศักยภาพ/เหมาะสมที่จะเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 จัดทำหลักสูตรในการเรียนรู้ในการเกษตรพอเพียงที่มีความเหมาะสมในแต่ละชุมชนรวมทั้งจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.4 ปรับปรุง/พัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้มีความพร้อมและเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร

3.5 จัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของศูนย์ พัฒนาวิทยากรที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้และสื่อประกอบในการถ่ายทอดความรู้

3.6 รับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าเรียนรู้ โดยคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความสมัครใจ มีความพร้อมและยินดีที่จะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

3.7 การเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกร ให้มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม การศึกษาดูงานในแปลงที่ประสบผลสำเร็จอย่างน้อย 4 ครั้ง รวมทั้งมีการรวบรวม/สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันและ/หรือการปฏิบัติจริงภายในศูนย์

3.8 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ

3.9 การติดตาม และนิเทศงาน โดยทีมงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.10 การประเมินผลการดำเนินงาน โดยทีมงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.11 การรายงานผลการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานและรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชัย (2554 : 31) ได้ดำเนิน โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ปีงบประมาณ 2554 เพื่อการพัฒนาให้เกษตรกรมีความสามารถในการประกอบอาชีพทางการเกษตร สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการ คือการพัฒนาแนวความคิดในการดำเนินชีวิต ความรู้ในวิชาชีพ ซึ่งการทำกิจกรรมทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งนั้นยากที่จะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายชนิดเพื่อให้มีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคของครอบครัว เหลือจากการบริโภคแบ่งปัน และจำหน่าย ชุมชนพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

และกัน เกิดความรักสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ในการร่วมเรียนรู้ ฝึกทักษะความชำนาญด้านการเกษตรที่หลากหลายครอบคลุมในทุกด้านที่เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานก็นำมีแลกเปลี่ยน ปรับปรุงแก้ไข ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นต่อไป

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่เกษตรกรสามารถเรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติในด้านการผลิตพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ

1.2 เพื่อให้เกษตรกรมีอาหารบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง

2. เป้าหมาย

2.1 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน 5 ศูนย์

2.2 อบรมเกษตรกร ศูนย์ละ 25 ราย จำนวน 5 ศูนย์ รวม 250 ราย

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ แนวทางการดำเนินงาน ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

3.2 คัดเลือกจุดดำเนินการ เพื่อใช้เป็นการเกษตรพอเพียง โดยคัดเลือกจากแปลงที่มีศักยภาพ/เหมาะสมที่จะเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 จัดทำหลักสูตรในการเรียนรู้ในการเกษตรพอเพียงที่มีความเหมาะสมในแต่ละชุมชนรวมทั้งจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.4 ปรับปรุง/พัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนให้มีความพร้อมและเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร

3.5 จัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของศูนย์ พัฒนาวิทยากรที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้และสื่อประกอบในการถ่ายทอดความรู้

3.6 รับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าเรียนรู้ โดยคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความสนใจ มีความพร้อมและยินดีที่จะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

3.7 การเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกร ให้มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม การศึกษาดูงานในแปลงที่ประสบผลสำเร็จอย่างน้อย 4 ครั้ง รวมทั้งมีการรวบรวม/สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันและ/หรือการปฏิบัติจริงภายในศูนย์

3.8 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ

3.9 การติดตาม และนิเทศงาน โดยทีมงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.10 การประเมินผลการดำเนินงาน โดยทีมงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.11 การรายงานผลการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานและรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจะต้องประกอบด้วย ศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย เพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกและเกษตรกรทั่วไปที่สนใจ

7. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

สถาบันวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550 : 1) ให้ความหมายไว้ว่าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หมายถึง กระบวนการจัดการตนเองของชุมชน เพื่อเรียนรู้และจัดระเบียบชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม ทำให้พึ่งพาตนเองได้และอยู่อย่างพอเพียง

ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2522 : 42) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนคือกลุ่มที่มีความรู้สึกนึกคิดและมีผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันมีการใช้ประโยชน์และการบริการทางสังคมร่วมกันซึ่ง ประกอบด้วย

1. มีกลุ่มคน

2. อาศัยอยู่ที่เดียวกัน

3. มีความรู้สึกนึกคิดและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

4. มีสภาพความเป็นอยู่ที่คล้ายกัน

5. มีการติดต่อสื่อสารและไปมาหาสู่กันเป็นประจำ

6. มีสถาบันทางสังคมที่ได้ให้ประโยชน์ร่วมกันแก่ชุมชนเช่น วัด โรงเรียน หรือร้านค้าร่วมกัน ซึ่งมีการทำกิจกรรมร่วมกันก็ได้

จางง อควิวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2545 : 133) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่ร่วมกันมีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและมีการพึ่งพาอาศัยกันเช่นครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นชุมชนโดยจะมีวัตถุประสงค์ เพื่ออยู่อาศัยร่วมกัน และมีการทำกิจกรรมร่วมกันมีการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละชุมชน เพื่อตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของชุมชน

ประเวศ วะสี (2542 : 8) ชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลายเพราะความหลากหลายเป็นหลักประกันของการอยู่รอดความมั่นคงของตนเองและเกษตรกรไทยในอดีตได้เน้นการเพาะปลูกพืชหลากหลายชนิดในที่ดินแปลงเดียวกันเพื่อเป็นหลักประกันของผลผลิตซึ่งสังคมไทยได้พัฒนาจากรากเหง้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอยู่รอดและความยั่งยืนจะต้องยึดหลัก ดังนี้

1. ชุมชนเรียนรู้ คือ มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักแล้วนำมาประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

2. ชุมชนต้องมีระบบการจัดการทรัพยากรที่ดีและมีสภาพแวดล้อมที่ดีที่ยังคงใช้ประโยชน์ได้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนและชุมชนต้องมีการวางกฎเกณฑ์เพื่อจัดระเบียบของชุมชนและจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชนนักวิชาการองค์กรพัฒนาเอกชนหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อทำงานสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างสังคมร่วมกัน

3. ชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอยู่ตรงไหนและชุมชนมีศักยภาพในการผลิตอะไรใช้อะไรขายอะไรได้อย่างยั่งยืน การแปรรูปหรือรูปแบบของการสร้างรายได้อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

4. ชุมชนต้องมีการกำหนดและการจัดการชีวิตของตนเองมีความเป็นตัวของตัวเอง

ยูเนสโก (2538 : 42) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กล่าวคือ สถานที่ที่จัดขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น สถานประกอบการ โรงเรียน ศูนย์วัฒนธรรมที่อ่านหนังสือหรือสโมสกร์ถือว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540 : 8) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งหรือสถานที่ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิทยากรตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง

ศูนย์การเรียนรู้จะต้องยึดหลักการให้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาในชุมชน ซึ่งจะมีการจัดการให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อให้การบริการแก่ชุมชนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนและยังเป็นแหล่งส่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้การถ่ายทอดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังเป็นศูนย์บริการชุมชนต่าง ๆ เช่นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งจะเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองเป็นศูนย์กลางของประชาชนที่จะดำเนินการ โดยประชาชนและเพื่อประชาชนที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนเองเป็นสำคัญ

8. หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

8.1 เป็นแหล่งเรียนรู้ทุก ๆ ด้านทุก ๆ รูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน

8.2 เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์รวมทั้งการพบปะสังสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือการพัฒนาตนเองและชุมชน

8.3 เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

9. ภารกิจของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

9.1 จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้การถ่ายทอดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

9.2 เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลข่าวสารเช่น ข้อมูล จปฐ. กชช. 2ค. กลุ่มอาชีพ ฯลฯ รวมทั้งสาระความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

9.3 เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านองค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชนและจัดการให้เป็นหมวดหมู่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาค้นคว้าและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

9.4 เป็นสถานที่ที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านเป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ก็ได้ที่มีความรู้ความสามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้สามารถเข้าถึงได้

9.5 เป็นศูนย์ประสานการทำงานของทุกภาคส่วนภาคประชาชน ได้แก่ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่ายภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ

10. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ชุมชน

10.1 องค์ความรู้ (Know ledge) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนภายในชุมชนเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพและแสวงหารายได้เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยองค์ความรู้นั้นจะมีการอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการเรียบเรียงและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีมาในอดีตรวมทั้งองค์ความรู้ที่ได้จากการนำองค์ความรู้ในอดีตมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันและองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

10.2 ปราชญ์ของชุมชนซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องโดยปราชญ์เหล่านี้จะเป็นบุคคลสำคัญในการจุดประกายและพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

10.3 การแสดงผลสัมฤทธิ์ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงเช่นผลผลิตทางการเกษตรและการประมงที่เพิ่มขึ้นระดับรายได้ของประชาชนในชุมชนเพิ่มขึ้นชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นส่งผลให้สุขภาพะยังยืนและมีภูมิคุ้มกันตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและสังคมที่อาจจะเป็นสร้างผลกระทบเชิงลบต่อชุมชน เช่นวิกฤตเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศวิกฤตด้านภัยธรรมชาติ เป็นต้น

10.4 ผลผลิต (Out put) ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในรูปแบบที่ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับความรู้ทางวิชาการและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอื่น ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยจะเน้นการเสริมศักยภาพทักษะความรู้แก่ชาวชุมชนซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการดังกล่าว

10.5 กระบวนการ (Process) ในการรวบรวมผลผลิต ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมการสาธิตการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนตนเองและเพื่อชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบท โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจนำแนวคิดและแนวทางปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนเอง

10.6 ทุนทรัพย์ (Capital) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเพื่อเป็นทุนในการดำเนินการและเพื่อพัฒนาคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

10.7 บุคลากรที่ดำเนินงาน (Management) เพื่อความต่อเนื่องของกิจกรรมและเพื่อประสานงานระหว่างกลุ่มบุคคลภายในชุมชนและเพื่อประสานงานระหว่างองค์กรภายในและภายนอกชุมชนหรือการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ ที่มีองค์ความรู้หลากหลายมิติ เช่นการจ้างงานภายในการมีความเข้าใจแนวคิดและประสบการณ์ของชุมชนการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชน

10.8 สถานที่ (Place) ซึ่งจะเป็นโยบายในระยะเวลาเป็นแหล่งรวบรวมสะสมความรู้ที่เป็นสิ่งทีจำเป็นต้องได้เช่นเอกสารงานวิจัยของชุมชนตัวอย่างผลิตภัณฑ์และเป็นสถานที่เป็นเวทีพบปะหารือของชาวบ้านเพื่อการแลกเปลี่ยนหรือสรุปประสบการณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้หรือห้องเรียนของชุมชนที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องการศึกษานำมาใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน ส่งเสริมอาชีพพัฒนาชีวิตและสังคมและเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อเผยแพร่การจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชนและจะมีองค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามา มีบทบาทช่วยเหลือชุมชนในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น ที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดี

1. ความหมายของพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ดีสะพาน (Deshpande. 1993 : 26) ให้ความหมายของพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ว่าพฤติกรรมนี้ไม่ใช่พฤติกรรมที่เป็นทางการ แต่มันคล้ายกับหน้าที่หรือบทบาทพิเศษที่กระทำโดยไม่ได้มุ่งหมายต้องการรางวัลตอบแทนจากองค์กร ตัวอย่างของพฤติกรรมเหล่านี้ เช่น การตรงต่อเวลา การช่วยเหลือผู้ร่วมงานอื่น ๆ การรับอาสาทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนไม่ได้ถูกระบุให้ต้องกระทำ การเสนอความคิดสร้างสรรค์ และการฝึกฝนอยู่เสมอโดยพฤติกรรมเหล่านี้ยังรวมถึง พฤติกรรมที่ตนจะละเว้นจากการกระทำอะไรบางอย่าง ถึงแม้ว่าความจริงแล้ว พวกเขาอยากจะทำ เช่น ขอบจับผิดเพื่อนร่วมงานคนอื่น มีอารมณ์โกรธง่าย ชอบบ่นหรือต่อว่าในเรื่องเล็กน้อย ชอบโต้แย้งหรือโต้เถียงกับผู้อื่น แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญโดยสิ่ง

เหล่านี้รวมกันเรียกว่า Supra-role behaviors ซึ่งผู้ที่มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรจะละเว้นกระทำ

สเน็คและคัมเบอร์ (Schneke and Dumber. 1997 : 220) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับทำให้รางวัลหรือการลงโทษโดยตรง และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

บารอนและกรีนเบิร์ก (Baron and Greenberg. 1993 : 185) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร หมายถึง การกระทำโดยพนักงานที่มีส่วนทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างดี แต่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นทางการของงาน

โอแกน (Organ. 1987 : 4) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรว่าเป็นพฤติกรรมของพนักงานที่เกิดขึ้นจากตัวของพนักงานเอง ซึ่งองค์กรไม่ได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่พนักงานเต็มใจปฏิบัติเพื่อองค์กร โดยพฤติกรรมเหล่านั้น เป็นพฤติกรรมที่สนับสนุนหรือส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กร

จากความหมายของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรหมายถึงพฤติกรรมของพนักงานที่ปฏิบัติด้วยความเต็มใจที่นอกเหนือจากที่องค์กรได้กำหนดไว้ โดยเป็นพฤติกรรมสนับสนุนและมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กร

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

สพิซเตอร์ (Spector. 1996 : 257) ได้จำแนกพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) เป็นพฤติกรรมการช่วยเหลือพนักงานผู้อื่น ในการแก้ปัญหาช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่ไม่มาทำงานหรือให้คำแนะนำในการปรับปรุงงาน

2. พฤติกรรมการยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบเช่นการมาทำงานตรงตามเวลา เป็นต้น

โอแกน (Organ. 1987 : 8- 13) ได้จำแนกรูปแบบพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) เป็นการให้ความช่วยเหลือ เช่น ช่วยเพื่อนร่วมงานทันทีที่เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานช่วยแนะนำพนักงานใหม่เกี่ยวกับวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบและสนองนโยบายขององค์กร ความตรงต่อเวลาการดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ขององค์กรไม่ใช้เวลาในการปฏิบัติงานไปกับงานส่วนตัวซึ่งคนที่มีสำนึกในหน้าที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายขององค์กร ได้เป็นอย่างดี

3. พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) หมายถึง การมีความอดทนอดกลั้นต่อความคับข้องใจการถูกรบกวนหรือความเครียดความกดดันต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจเนื่องจากในการปฏิบัติงานนั้นจำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งที่มีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมหรือร้องทุกข์ได้แต่เนื่องจากการร้องทุกข์จะเพิ่มภาระให้กับผู้บริหารและจะเกิดการโต้เถียงกันยึดเหนี่ยวจนละเลยความสนใจในการปฏิบัติงานเขาจึงอดทนด้วยความเต็มใจ

4. พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) หมายถึง การคำนึงถึงผู้อื่นเพื่อป้องกันการเกิดปัญหากระทบกระทั่งที่อาจจะเกิดตามมาเนื่องจากการปฏิบัติงานในองค์กรนั้นต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันการกระทำและการตัดสินใจของบุคคลหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อคนอื่นจึงควรคำนึงถึงบุคคลอื่นเช่นเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้สมบัติร่วมกัน

5. พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic Virtue) หมายถึง ความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรเช่นมีส่วนร่วมสนใจเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับความลับมีความรู้สึกต้องพัฒนาองค์กรและมีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับองค์กร

3. ผลของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

นักวิชาการหลายท่าน ได้ศึกษาถึงผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยศึกษาผลลัพธ์หลัก 2 ด้าน คือ

1. ผลของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรต่อบุคคลที่มีการศึกษาเป็นจำนวนมากที่พบว่า พฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเต็มใจที่จะร่วมมือกับระบบขององค์กร ด้านของผลการปฏิบัติงานพบว่าพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติ (Podsakoff Ahearme and MacKenzie, 1997 : 262) และมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schmake and Dumler (1997 ; อ้างถึงใน ลาวัลย์ พร้อมสุข, 2544 : 33) ที่พบว่าพนักงานที่มีพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีแนวโน้มที่จะถูกผู้บังคับบัญชาประเมินว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานได้ดีกว่า

สรุปได้ว่าพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีผลต่อบุคคลคือทำให้บุคคลมีผลการปฏิบัติงานที่ดีมีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับสูงและมีแนวโน้มที่จะทำให้ได้รับการประเมินผลงานสูงกว่าผู้ร่วมงานอื่น ๆ

2. ผลของพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การต่อประสิทธิผลขององค์การ (Organizational performance and success)

โปกสาคอฟ และแมคเคนเซย์ (Podsakoff Ahearne and Mackenzie. 1997 : 263 - 264) ได้สรุปว่า พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีอิทธิพลทางตรงในการส่งเสริมประสิทธิผลขององค์การเนื่องจาก

1. เป็นการลดจำนวนทรัพยากรบุคคลที่ปฏิบัติงานเพียงหน้าที่เดียวให้บุคลากรสามารถทำงานได้หลายบทบาท
2. ช่วยเสริมสร้างผลิตภาพในด้านการจัดการ
3. มีทรัพยากรบุคคลเพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัดมีเป้าหมายมุ่งไปในการสร้างผลงาน
  - 3.1 มีการช่วยเหลือการทำงานของผู้ร่วมงานทั้งภายในและภายนอกกลุ่มงาน
  - 3.2 ช่วยเสริมสร้างผลิตภาพของผู้ร่วมงานเนื่องจากการช่วยเหลือในการทำงานทำให้เกิดการเรียนรู้ครบวงจรอันทำให้บุคลากรสามารถสร้างผลงานได้อย่างรวดเร็วขึ้น
  - 3.3 สามารถรักษาและดึงดูดให้บุคลากรที่ดีให้คงอยู่ในองค์การ สนับสนุนความคงที่เพิ่มเสถียรภาพของการทำงาน ในองค์การ

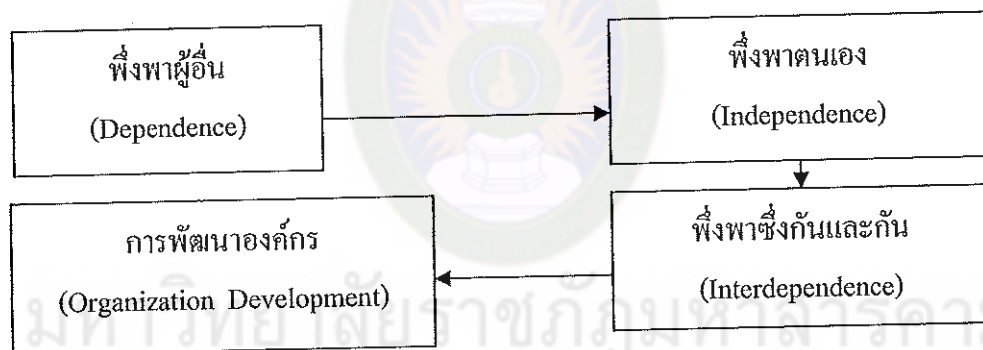
จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสำคัญต่อองค์การทำให้กลไกการทำงานของสังคมภายในองค์การ มีความราบรื่นมีความยืดหยุ่นในการทำงานคนในองค์การมีการปรับตัวมีการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมที่มีการปรับเปลี่ยน

4. แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ

พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การเสมือนการนำหลักพฤติกรรมศาสตร์มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมโดยองค์ประกอบของพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของออแกนที่จำแนกเป็นพฤติกรรม5ด้านอันได้แก่พฤติกรรมกรให้ความช่วยเหลือพฤติกรรมกรความสำนึกในหน้าที่พฤติกรรมกรความอดทนอดกลั้นพฤติกรรมกรคำนึงถึงผู้อื่นและพฤติกรรมกร

การให้ความร่วมมือซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรซึ่งไม่ได้เกิดจากการให้รางวัลอย่างเป็นทางการจากองค์กรแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองของสมาชิกที่เต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เกินกว่าบทบาทที่ตนรับผิดชอบอันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เป็นอย่างดีและช่วยปรับปรุงความสามารถของตนและองค์กรที่ตนได้สังกัดอยู่

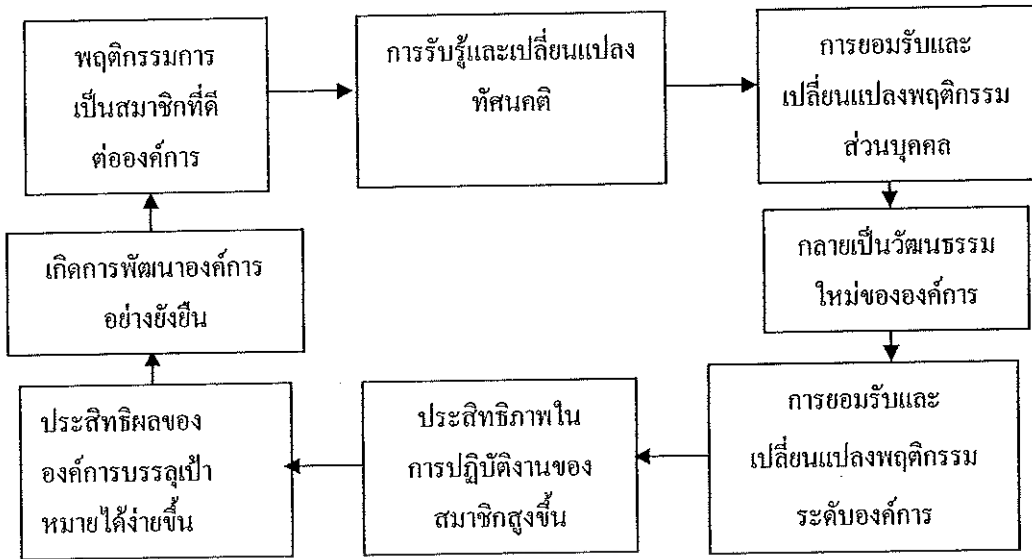
สญา ชีระวิชิตระกูล (2547 : 42) ได้วิเคราะห์ว่า เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ทักษะและความปรารถนาที่พึงประสงค์เข้าด้วยกันเพราะความรู้จะทำให้เราทราบว่าต้องทำอะไรแล้วทำไมต้องทำทักษะจะเป็นส่วนที่บอกว่าจะต้องทำอะไรและความปรารถนาที่พึงประสงค์จะทำให้ทราบว่าเราต้องการทำอะไรจากการศึกษาพบว่าหลักพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาตนเอง จากการที่เคยพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ระดับพึ่งพาตนเองและสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอันเป็นการก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรในระยะยาวได้ในที่สุดดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กร

หลักพฤติกรรมการ เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร อันจะส่งผลให้เกิดองค์กรและจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและระบบการปฏิบัติต่าง ๆ ที่มาจากพฤติกรรมเชิงบวกทั้ง 5 ประการ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร ให้เป็นผู้ที่พัฒนาตนเองให้เกิดศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ และที่สำคัญจะช่วยสร้างความสามัคคีและสัมพันธภาพที่ดีของบุคลากรในองค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิเคราะห์ภาพอนาคตของพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรที่นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ได้อย่างยั่งยืนได้ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 วัฏจักรของการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนด้วยพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

จากแผนภาพที่ 4 พบว่า การที่องค์กรสามารถพัฒนาหรือส่งเสริมพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรให้เกิดแก่สมาชิกของตนเองได้ จะส่งผลให้เกิดการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสมาชิกจากการได้รับข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร หลังจากนั้นก็จะเกิดการยอมรับและยอมรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับบุคคล และเมื่อเวลาผ่านไปโดยเกิดการประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแล้วก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมระดับองค์กร หลังจากนั้นเมื่อเกิดการยอมรับของสมาชิกทั่วไปแล้วก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับองค์กร (ซึ่งถือเป็นขั้นการเปลี่ยนแปลงสูงสุด) โดยเมื่อพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรได้รับการยอมรับและกลายเป็นค่านิยมในทางบวกที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กรแล้ว เมื่อนั้นก็จะเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่บุคลากรที่มาจากแรงจูงใจภายใน (Internal Motivation) สุดท้ายก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานที่ดียิ่งขึ้นในท้ายที่สุดก็จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนได้ (Sustainable Organization Development) เพราะเป็นการพัฒนาที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวของสมาชิกเอง

โอแกน (Organ. 1987 : 8-13) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่องค์กรไม่ได้กำหนดไว้เป็นหน้าที่ที่บุคลากรต้องปฏิบัติ โดยเต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติเพื่อองค์กรอันเป็นพฤติกรรมที่นอกเหนือจากบทบาทที่องค์กรกำหนด โดยสมาชิกกระทำขึ้นด้วยตนเองด้วย

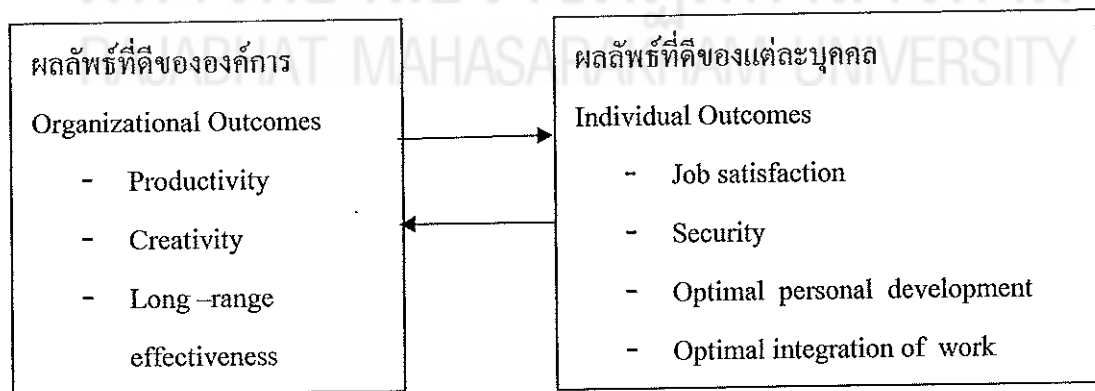
ความเต็มใจและหรือสร้างสรรค์พฤติกรรมดังกล่าวขึ้นมาเอง โดยรูปแบบของพฤติกรรมก็คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

วิธีที่ ๓ ธรรมชาติ (2544 : 1) ได้กล่าวว่า เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลทางบวกต่อ ประสิทธิภาพขององค์กรซึ่งจะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้เนื่องจากเหตุ ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนการทำงานของร่วมงานและเพิ่มผลิตภาพในการจัดการ
2. มีกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องเพิ่มจำนวนบุคลากร
3. บุคลากรสามารถทำงานในหลายบทบาทได้
4. มีการช่วยเหลือการทำงานของผู้ร่วมงานทั้งภายในและภายนอกกลุ่มงาน
5. สามารถรักษาและดึงดูดให้บุคลากรที่ดีคงอยู่กับองค์กรต่อไป
6. เพิ่มเสถียรภาพการปฏิบัติงานในองค์กร
7. เพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวขององค์กร

สทัญญู วีระวิชิตระกูล (2547 : 35) ได้วิเคราะห์ว่า การนำหลักพฤติกรรม การ เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรไปใช้ในการพัฒนาองค์กร มีความสอดคล้องกับบทบาทของ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามผลงานของ

สรุปได้ว่าพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรจะช่วยให้ความต้องการของ องค์กรและพนักงานมีความใกล้เคียงและก็ไปด้วยกันได้ดียิ่งที่สุดก็จะเกิดผลดีทั้ง 2 ฝ่าย คือ ทั้งองค์กรและสมาชิกนั่นเอง ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 ความต้องการที่สัมพันธ์กันระหว่างองค์กรและสมาชิกจาก Basic Model

ที่มา : Human Resource Planning and Development (HRPD) : A basic model.

บริบททั่วไปของอำเภอเมืองชัยจังหวัดกาฬสินธุ์

อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอกมลาไสยทางราชการ ได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมืองชัย ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2540 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเมืองชัย โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550

อำเภอเมืองชัย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอยางตลาดและอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอกมลาไสย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอจันทหาร (จังหวัดร้อยเอ็ด)และ อำเภอเมือง (จังหวัดมหาสารคาม)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมืองมหาสารคาม และอำเภอกันทรวิชัย (จังหวัดมหาสารคาม)

อำเภอเมืองชัย มีพื้นที่ทั้งหมด 128.3 ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งหมด 27,173 คน เป็นชาย 13,539 คน เป็นหญิง 13,634 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 211.75 คน / ตารางกิโลเมตร ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอเมืองชัย แบ่งพื้นที่การปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่อำเภอเป็น 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีลักษณะเป็นดินปนทรายสภาพภูมิอากาศทั่วไปเป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู คือ ร้อน ฝน หนาว สภาพเศรษฐกิจอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทอผ้า กำของเก่า อาชีพเสริม ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก หัตถกรรม ส่วนทางด้านกรเกษตรกรรมผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ผักปลอดสารพิษ และยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี แม่น้ำป่าว บึงขยอง หนองน้ำเลิงไก่ออก กุดจู้นาค กุดชวย กุดเชื่อม หนองผักก้าม กุดหล่ม ในการวิจัยครั้งนี้พื้นที่ศึกษา คือ อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนทั้งหมด 5 ตำบล รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรจำแนกตามตำบลชายและหญิง

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนประชากร (คน)		จำนวนประชากร (คน)
		ชาย	หญิง	
1	เมืองชัยพัฒนา	3,401	3,429	6,830
2	โคกสะอาด	3,692	3,851	7,543
3	โนนศิลาแดง	2,329	2,280	4,609
4	ลำชี	1,821	1,837	3,658
5	เหล่ากลาง	2,296	2,237	4,533
รวม		13,539	13,634	27,173

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเมืองชัย ณ วันที่ 23 ธันวาคม 2554

บริบททั่วไปของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในเขตอำเภอเมืองชัย

ในปี พ.ศ. 2553 อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนิน โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล โดยให้เกษตรกรและผู้ที่มีสนใจเข้ามาเรียนรู้เพิ่มทักษะอาชีพการเกษตรร่วมกันฝึกปฏิบัติในศูนย์เรียนรู้ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกษตรกรสามารถนำผลการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติมาปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนเกิดรายได้อย่างต่อเนื่องและเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรรายอื่น

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจะเป็นสถานที่ ฝึกทักษะความชำนาญด้านการเกษตรที่ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ และฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยพัฒนาฟาร์มสาธิตหรือแปลงเรียนรู้ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ ในชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้ การเกษตรชุมชน โดยเน้น ให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลเป็นผู้ จัดการศูนย์ เรียนรู้ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้เทคโนโลยีการผลิตและการจัดการที่ เหมาะสมตามแผนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดโดยใช้ เวทีชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ ในลักษณะของโรงเรียนเกษตรกรในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ เกษตรกร ได้เรียนรู้ร่วมกันและนำไป

ปฏิบัติ ในฟาร์มของตนเองในการผลิตอาหารหลากหลายชนิดเพื่อบริโภคอย่างเพียงพอในครัวเรือนและชุมชนและนำไปจัดหาอุปสรรคที่ พบมาพูดคุยหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันวางแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับในปี 2554 อำเภอห้อยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ รับอนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินการตาม โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจำนวน 5 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์ หลัก 1 ศูนย์ และศูนย์เครือข่าย จำนวน 4 ศูนย์ เกษตรกรเป้าหมายผู้ร่วมจำนวน 250 คน

การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ปี 2554 ได้ดำเนินการแล้วทั้งหมด 5 ศูนย์ รวมมีสมาชิก 250 คน มีการกำหนดกิจกรรมของแต่ละศูนย์ ดังนี้

ศูนย์หลัก คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลลำชี ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลลำชี อำเภอห้อยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ กิจกรรมในศูนย์ ประกอบด้วย

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตและประกอบอาชีพของเกษตรกร จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่

1.1 กิจกรรมจัดสร้างฐานเรียนรู้การประกอบอาชีพ จัดกิจกรรมสร้างฐานเรียนรู้ในลักษณะของฐานถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้าน จำนวน 5 ฐานเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนด้านการประกอบอาชีพและเป็นแหล่งผลิตสำหรับสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกรในชุมชน โดยที่ในแต่ละฐานการเรียนรู้มีคณะกรรมการบริหารจัดการในรูปของกองทุนหมุนเวียน ประกอบด้วย

1.1.1 ฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สำหรับชุมชน โดยจัดหาวัสดุการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งจะทำได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย

1.1.2 ฐานเรียนรู้การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ เป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรในเขตพื้นที่เป้าหมายที่ร่วมกิจกรรมการอบรมมีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ เน้นในพืชผักที่ใช้ประจำในครัวเรือน

1.1.3 ฐานสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบผสมผสาน เน้นการเพาะเลี้ยงปลา และกบร่วมกันในกระชัง

1.1.4 ฐานเรียนรู้สัตว์ปีกเพื่อการบริโภค เป็นการสนับสนุนพันธุ์เป็ด ไก่และไก่ไข่แก่เกษตรกรเครือข่าย

1.2 ฐานเรียนรู้การผลิตพืชสมุนไพร เป็นการสาธิตการใช้พืชสมุนไพรสกัดเป็นสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยการสนับสนุนสารสมุนไพรสกัดเป็นสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์

1.2.1 กิจกรรมพัฒนาพันธุ์ข้าว เพื่อรองรับการแปรรูปเป็นการสนับสนุนพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในเขตตำบลทั้งในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อส่งเสริมให้พันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งเป็นข้าวที่มีคุณภาพในการหุงต้มและเหมาะสมกับพื้นที่ดำเนินการ โดยการสนับสนุนพันธุ์ข้าวและปัจจัยการผลิตของเกษตรกร

1.2.2 กิจกรรมการปรับปรุงบำรุงดิน เป็นการต่อยอดพื้นที่ที่ต้องมีการปรับปรุงสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินให้มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช

2. การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ในการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดและกระตุ้นให้เกษตรกรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิต ประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่

2.1 กิจกรรมอบรมเกษตรกรเป้าหมายในเขตพื้นที่และเกษตรกรใกล้เคียง จะเน้นเรื่องการอบรมความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำบัญชีครัวเรือน เกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การอบรมความรู้เฉพาะด้าน ได้แก่ การผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ การเลี้ยงสัตว์ การอบรมให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ได้แก่ การแปรรูปผลผลิต การผลิตสารสกัดสมุนไพร เพื่อใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรืออื่น ๆ

2.2 กิจกรรมสร้างประสบการณ์ตรงจากเกษตรกร โดยนำเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จด้านการประกอบอาชีพการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เครือข่าย คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบล โนนศิลาเลิง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบล โนนศิลาเลิง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเหล่ากลาง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลเหล่ากลาง เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โคกสะอาด ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบล โคกสะอาด ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเมืองชัยพัฒนา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองชัยพัฒนา อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ กิจกรรมในศูนย์ ประกอบด้วย การทำนาข้าวการปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ

โดยมีกิจกรรมขั้นตอน ได้แก่ การชี้แจงโครงการ การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จัดทำองค์ความรู้ และเอกสารวิชาการการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และประเมินผลงาน

สรุปได้ว่า การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในแต่ละตำบลเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชนในการประกอบอาชีพได้ในระดับหนึ่งและได้รับการยอมรับจากชุมชนเป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมเกียรติ จันทร์หกล้า (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของชุมชนในการจัดการ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนมีความเห็นว่า โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนได้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดการ โครงการจากภาครัฐ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหรือภาครัฐ ได้นำนโยบายมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริม โดยชุมชนเป็นผู้คิดผู้ทำเองผลสำเร็จของผลงานจึงเกิดจากชุมชน ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับในระดับปานกลาง

สมนึก สะอาดใส (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรฝึกในภาคใต้ปี 2544 ปรากฏว่าในการผลิตอย่างถูกต้อง เกษตรกรมีความรู้สูงสุด รองลงมาเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยจากสารพิษ ศัตรูพืช การสำรวจในแปลงฝึก การพัฒนาการของฝักระบบนิเวศและศัตรูธรรมชาติ คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย 93.56 92.64 85.75 81.38 75.55 74.94 และ 71.72 ตามลำดับ ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง คือ ได้คะแนนเฉลี่ย 63.45

เศรษฐพร เบลุจศิริรักษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารกองทุนแปรรูปสินค้าเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้าน โครงสร้างของการบริหารจัดการ ด้านผู้นำหรือผู้บริหาร ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ค่าประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้าน โครงสร้างของการบริหารจัดการ ค่าประเมินเฉลี่ยดีกว่าองค์ประกอบด้านอื่น สำหรับด้านการมีกฎ กติการะเบียบข้อบังคับ ค่าประเมินอยู่ในระดับที่พอยอมรับได้ปานกลาง

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2550 : 73-74) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 40 ศูนย์ ปราชญ์ชาวบ้านมีคุณค่าสูงในเชิงสัญลักษณ์ของความรู้และความดี โดยถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้สู่บุคคลอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาและการสร้างสรรค์สังคมนี้ร่วมเย็นเป็นสุขภายใต้กระบวนการที่คนเกษตรกรมั่งคั่ง โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแรงบันดาลใจที่หลากหลายภายใต้การนำหลักปรัชญาของ

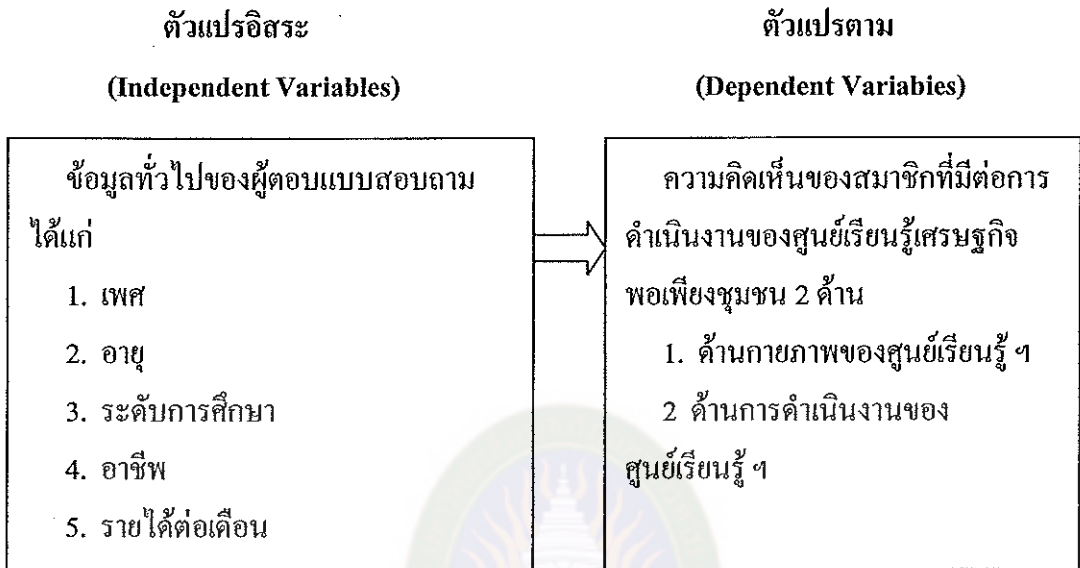
เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์
เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากและนำความรู้ไปปฏิบัติในระดับมาก
และความคิดเห็นต่อกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอยู่ในระดับ
มาก รวมทั้งความพร้อมและศักยภาพของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอยู่ในระดับมาก

ชุมพลภัทร์ คงชนจารอนันต์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการค้าเงิน
ชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบล
แม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความภาคภูมิใจหลังใช้
ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด และยังพบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 มีความเต็มใจ
ที่จะตัดสินใจเลือกใช้ชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ชุมชนมีความพอใจในบทบาทของ
ชุมชนเองในการได้คิดเอง ทำเองอยู่ในระดับปานกลาง มีความเข้าใจในการทำการเกษตร
ปลอดภัยพืชมามากขึ้น แต่เรื่องการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ในการทำแผนผังงาน
โครงการประชาชนในชุมชนให้ความคิดเห็นน้อย ในการจัดทำระเบียบข้อบังคับประชาชนให้
ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางที่สามารถยอมรับได้ ส่วนเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจาก
ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก และผลการศึกษาพบว่า
เกษตรกรมีความภาคภูมิใจหลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย